

ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

УДК 930:[364-3-027.564.2](477.8-89Гал)«1914-1939»
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/2.31>

Петрик Ю.Б.

Університет Яна Длугоша в Ченстохові

ОГЛЯД ІСТОРИОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У 1914–1939 РР.

У статті проаналізовано історіографію та джерельну базу дослідження проблеми діяльності українських благодійних організацій на території Східної Галичини у період 1914–1939 років. Зазначені хронологічні рамки зумовлені історичними умовами, а також суспільно-політичними, соціально-економічними та культурними процесами й особливостями розвитку Східної Галичини під час Першої світової війни та в міжвоєнний період до початку Другої світової війни.

Джерельна база, яка стосується досліджуваної тематики, охоплює матеріали фондів Центрального державного історичного архіву України в місті Львові та документи Державного архіву Тернопільської області.

Досліджено та проаналізовано наукові праці, що становлять історіографічну базу дослідження. З'ясовано, які саме праці мають більш узагальнений характер щодо розвитку благодійницької роботи у зазначений період, а які детальніше розкривають тему діяльності українських добродійних організацій Східної Галичини. Пояснено причини відсутності праць зі згаданої тематики у радянській історіографії. Виявлено, що інтерес до благодійності та українських благодійних товариств Східної Галичини у досліджуваній проміжок часу з'явився вже після 1991 року внаслідок здобуття Україною незалежності. Проаналізовано особливості висвітлення окремих аспектів благодійної діяльності в регіоні у працях сучасних дослідників. Виявлено, що дослідження заданої проблематики потребує нового погляду на вже введені до наукового обігу архівні матеріали та більш детального їх розгляду і аналізу тих джерел, які ще не були введені.

Автором досліджено, що комплексного та чітко вираженого дослідження проблематики діяльності українських благодійних організацій Східної Галичини у 1914–1939 рр. наразі не здійснено, а згадані у статті дослідники лише побіжно описують ці питання або тільки окремі їх аспекти у власному науковому доробку.

Ключові слова: благодійництво, благодійні товариства, Східна Галичина, Перша світова війна, міжвоєнний період.

Постановка проблеми. Період Першої світової війни був украй важким часом руйнувань, жертв та кризи для Європи, в тому числі і для Східної Галичини. Міжвоєнне двадцятиліття (1918–1939 рр.) на території Другої Польської Республіки (Речі Посполитої), у складі якої зрештою опиняється край, був теж нелегким і супроводжувався рядом випробувань: проблеми безпритульних, дітей і молоді без належного захисту та опіки, повені, загроза голоду тощо. Варто зазначити що у досліджуваній період (1914–1939 рр.) найбільш відчутними ці проблеми

були насамперед для найменш захищених верств населення, що потребували допомоги.

Органи державної влади не завжди приділяли або могли приділяти цим проблемам достатньо уваги. Власне це й спонукало до утворення ряду благодійних товариств, які займалися допомогою тим верствам, які найбільше потребували допомоги. Досліджувана проблема має важливе наукове значення, адже дозволяє проаналізувати діяльність українських благодійних товариств Східної Галичини у 1914–1939 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, попри наявність ряду праць, які стосуються благодійної діяльності на території Східної Галичини у згаданий період, вони торкаються лише окремих аспектів цієї тематики, а досліджувана проблема не набула предметного наукового аналізу. Натомість наразі відсутня цілісна робота, яка б стосувалася діяльності українських благодійних товариств на теренах Східної Галичини у 1914–1939 рр. Разом з тим у нашому дослідженні якраз піде мова про наявний стан історіографії з цього питання. Разом з тим у нашому дослідженні якраз піде мова про наявний стан історіографії з цього питання. Науковий доробок із проблематики обмежується роботами таких дослідників, як І. Баран [2, с. 72–77; 29, с. 50–61], М. Бижук [3, с. 32–37], І. Берест [4, с. 201–206], Ю. Петрик [1, с. 8–13; 31, с. 578–583; 32, с. 130–135; 33, с. 467–470; 34, с. 63–66; 35, с. 104–108; 36, с. 69–71; 51, с. 247–250], Б. Баран [1, с. 8–13], С. Булавина [5, с. 66–73], О. Реєнт [6; 7], І. Вовк [8, с. 3–12], Р. Волянчук [9], О. Денисюк [10, с. 129–136], О. Донік [12, с. 159–177; 13, с. 61–86; 14, с. 155–182], Л. Жванко [15; 16], Н. Загребельна [17; 18; 19, с. 220–228; 20, с. 255–269], І. Коляда [18], О. Маковей [19, с. 220–228], О. Карпенко [21, с. 37–41], І. Кучера [22, с. 10–16], Т. Лазанська [23, с. 196–240], М. Литвин [24, с. 6–15], С. Лупаренко [25, с. 207–216; 26, с. 246–251; 27, с. 69–76], Г. Лялюк [28, с. 135–141], О. Мазур, М. Борищак [29, с. 50–61], І. Мухіна [30, с. 191–193], І. Пилипів, Б. Горан [37, с. 140–147], С. Попик [38], А. Прокіп [39, с. 90–94], К. Світич [40, с. 148–155], О. Сердюк [41, с. 111–132], Н. Федорак [42, с. 21–25], С. Церковник [48], О. Шевченко [49], В. Яцишин [50, с. 227–243].

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає в комплексному дослідженні історіографії та джерельної бази стосовно питань діяльності українських благодійних товариств на теренах Східної Галичини у 1914–1939 рр., а також у тому, аби дати загальну характеристику джерельній базі, з'ясувати рівень розробленості цієї проблеми в історіографії та визначити подальші перспективи цього дослідження. Хронологічні рамки охоплюють період від початку Першої до початку Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність благодійних товариств Східної Галичини у заданий період раніше хоч і привертала увагу дослідників, однак досі не була предметом цілісного історичного дослідження. Недостатність праць у радянський період пояснюється

байдужістю з боку радянської історіографії до досліджуваної нами проблематики та відсутністю запиту суспільства після входження західноукраїнських земель до складу Радянського Союзу. Зазначимо, що інтерес до цієї тематики зріс після відновлення незалежності України у 1991 р.

Варто згадати про монографії Л. Жванко «Біженці Першої світової війни: український вимір» і «Біженство Першої світової війни в Україні: Документи і матеріали (1914–1918 рр.)», які розкривають біженство як одну з ключових соціальних проблем Першої світової війни. Хоча праці охоплюють лише територію Наддніпрянщини у згаданий період, однак ознайомлення з ними допомагає краще усвідомити важливість проблематики біженства крізь призму діяльності вертикалі органів допомоги біженцям, різноманітних благодійних комітетів і суспільного загалу в період 1914–1918 рр. [15; 16].

Стаття О. Сердюка «Біженство в Україні під час Першої світової війни» розкриває проблеми біженства, його причин, виявів і наслідків, акцентуючи передусім на території Наддніпрянщини [41, с. 111–132].

У працях Н. Загребельної «Громадські гуманітарні організації в Україні у роки Першої світової війни» та «Провідні гуманітарні організації в Україні у період Першої світової війни: створення, структура, соціальна база, джерела фінансування» дослідниця приділила велику увагу різноманітним аспектам добродійної діяльності та специфіці роботи українських благодійних організацій у період Великої війни. Авторка робить акцент на благодійності на теренах Наддніпрянщини, проте її праці є корисні для розуміння низки аспектів, пов'язаних зі сферою добродійності на території всієї України [17; 20, с. 255–269].

У статті «Благодійна діяльність та меценатство представників українських торгово-промислових кіл та інтелігенції у роки Першої світової війни» Н. Загребельна та О. Маковей розкривають певні аспекти добродійної діяльності українських меценатів і представників громадськості в окреслений період, демонструють масштаби та форми допомоги потерпілим від бойових дій [19, с. 220–228].

Відзначимо монографію Н. Загребельної та І. Коляди «Велика Війна: українство і благодійність (1914–1917 рр.)», в якій автори намагаються описати загальний стан благодійності на території України [18].

Проблематику біженства розглянув С. Попик у своїй праці «Українці в Австрії 1914–1918. Австрійська політика в українському питанні

періоду Великої війни». У ній розповідається, зокрема, про становище українських біженців із території Галичини та Буковини, ставлення до них австрійської влади та причини, що призвели до появи біженства як явища [38].

Увагу на це питання звернув також І. Берест у статті «Виселенці та біженці з Галичини й Волині в роки Першої світової війни». Автор проаналізував основні причини масового біженства та переселень із території згаданих історико-етнографічних регіонів, наслідки цих явищ, а також продемонстрував особливості проживання українців у австро-угорських таборах [4, с. 201–206].

Не варто оминати увагою також статтю Т. Лазанської «Становище біженців України в роки Першої світової війни». Авторка, використовуючи ряд архівних документів, дослідила комплекс питань, пов'язаних із біженством як явищем, звертаючи при цьому увагу на такі аспекти, як причини, масштаби, матеріальні втрати біженців, їх вікові групи тощо. Акцент цього дослідження зроблений на становищі біженців, які опинилися на теренах, що в той чи інший момент були частиною Російської імперії [23, с. 196–240].

У колективній статті О. Мазура, І. Барана та М. Боришака «Міграція населення Східної Галичини на початку Першої світової війни: заручники, біженці, вигнанці, евакуйовані» проаналізовано міграційні процеси на території краю в 1914–1915 рр., причини, що до них призвели, та діяльність російської окупаційної влади у допомозі біженцям [29, с. 50–61].

Цікавою є праця І. Барана «Галичина на початку Першої світової війни: проблема біженців», котра привертає увагу до початку такого явища, як біженство на теренах краю у перші роки Великої війни [2, с. 72–77].

С. Лупаренко у статті «Діяльність церковних і громадських організацій із захисту й розвитку дітей на західноукраїнських землях (1900–1930 рр.)» аналізує напрямки діяльності церковних і громадських організацій у сфері допомоги дітям у заданий період, зокрема, ведення опіки над бідними, німецькими й знедоленими дітьми, створення для них закладів освіти. У праці оцінено внесок Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю, описано завдання цієї організації та її структуру [25, с. 207–216].

У статті С. Лупаренко «Роль духовенства в організації виховання й опіки дітей на західноукраїнських землях (1900–1918 рр.)» теж згадується про діяльність і цілі Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю

та його зв'язок із «Пластом», котрий товариству формально підпорядковувався. Також автор дає загальну характеристику діяльності Українського Єпархіального комітету опіки над військовими сиротами [26, с. 246–251].

Інша стаття С. Лупаренко «Харитативна діяльність культурно-освітніх товариств на території Західної України (перша половина ХХ ст.)» розкриває зміст діяльності ряду культурно-освітніх товариств, серед яких, Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю. Автор окреслив основні напрями діяльності товариств: опікування вихованням дошкільнят, опіка над дітьми, відкриття для них навчальних закладів [27, с. 69–76].

А. Прокіп у статті «Освітня діяльність Українського Горожанського комітету в 1920-х роках» описує тісну співпрацю, яка зав'язалася між Українським Горожанським комітетом і Українським крайовим товариством охорони дітей і опіки над молоддю у справі благодійної роботи. Додатково автор розглядає співробітництво Горожанського комітету з Українським Єпархіальним комітетом опіки над військовими сиротами та Захистом ім. митрополита А. Шептицького для сиріт у Львові у напрямках розвитку ідей допомоги дітям та суспільної опіки над молоддю, утримання бурс, захистів, захоронок і фахових шкіл, внесення петицій до органів влади, а також участі в різноманітних конференціях і конгресах, присвячених справі опіки над молоддю та дітьми [39, с. 90–94].

Вагому роль у дослідженні проблематики благодійництва відіграють праці О. Доніка. Розвідка автора «Благодійність в Україні (XIX–початок ХХ ст.)» присвячена розвитку благодійництва на українських землях крізь призму соціально-економічних змін у досліджуваній період. Автор зосереджує свою увагу на благодійництві на території України у 1914–1918 рр. у статтях «Громадська благодійність в Україні в роки Першої світової війни» та «Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918 рр.)». Хоча увага автора у згаданих дослідженнях акцентована переважно на благодійництві у Наддніпрянській Україні, проте вони дають важливу інформацію про це явище та його специфіку [12, с. 159–177; 13, с. 61–86; 14, с. 155–182].

Г. Лялюк у статті «Опіка та виховання дітей-сиріт на Правобережній Україні 1918–1939 рр.» виокремлює певні особливості опіки та виховання сиріт як на території Правобережжя, так і

на теренах Західної України в окреслений період. Авторка відзначила позитивний досвід виховної й опікунської діяльності Української греко-католицької церкви, зробила акцент на впливі А. Шептицького на згадувані процеси. Особлива увага приділена діяльності Українського Єпархіального комітету опіки над воєнними сиротами у Львові та його філій на території Східної Галичини [28, с. 135–141].

О. Бежук виокремив благодійницьку роботу за сприяння Української греко-католицької церкви та громадських організацій у статті «Роль церкви та громадських інституцій у справі опіки дітьми в Галичині на початку ХХ століття». Акцент зроблено на діяльності Українського Єпархіального комітету, Українського Захисту ім. А. Шептицького та самого митрополита [3, с. 32–37].

О. Денисюк у статті «Роль просвітницьких товариств та громадських організацій кінця ХІХ–початку ХХ ст. у попередженні бездоглядності та бродяжництва дітей» звертає увагу на значення окремих товариств, зокрема, Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю у допомозі такій соціально незахищеній верстві населення, як діти [10, с. 129–136].

Варто відзначити також статтю Н. Федорака «Роль громадськості Галичини в соціальному захисті української молоді (20–30-ті роки ХХ сторіччя)», де розглядається проблема діяльності українських громадських організацій із соціальної опіки над дітьми та молоддю на території Галичини у міжвоєнний період. Безпосередню увагу дослідник приділив Українському крайовому товариству охорони дітей і опіки над молоддю, його історії, покликанню, методам і засобам його роботи, особливостям організації філій на місцях. Автор також наводить короткі статистичні дані, що стосувалися Захисту для сиріт імені митрополита Андрея Шептицького [42, с. 21–25].

С. Церковник у монографії «Історико-правові засади становлення та функціонування українських наукових, громадських та культурно-освітніх інституцій Східної Галичини у 1848–1939 рр.» аналізує діяльність низки товариств, установ і організацій різного спрямування, які сприяли розвитку краю у зазначений період. Автор згадує про Українське крайове товариство охорони дітей і опіки над молоддю як про одну з організацій, що діяла серед української молоді та описує діяльність Захисту для сиріт імені митрополита Андрея Шептицького, відзначаючи його роль у заснуванні та налагодженні роботи сиротинців [48].

У статті І. Вовка «Відновлення видавничої діяльності Пласту після війни (1922–1930 рр.)» досліджується розвиток діяльності «Пласту» як організації під опікою Українського Крайового комітету охорони дітей і опіки над молоддю, описуються його ідеї, положення та погляди, викладені у виданнях «Пласту» [8, с. 3–12].

Праця О. Карпенко «Організаційно-педагогічні засади опіки над дітьми в Галичині (1900–1939 рр.)» висвітлює розвиток теорії та практики надання опіки дітям на території краю і розкриває специфіку діяльності окремих організацій, зокрема, Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю. Авторка звернула увагу на організацію опіки над дітьми різного віку в різних аспектах цієї діяльності [21, с. 37–41].

Дисертація Р. Воляннюк «Педагогічний аспект опіки дітей і молоді в Галичині (друга половина ХІХ–перша третина ХХ ст.)» розкриває діяльність ряду товариств Східної Галичини, в тому числі Українського Єпархіального комітету опіки над воєнними сиротами у досліджуваній період кризі призму педагогіки [9].

Ю. Петрик у своїй публікації «Розвиток благодійної діяльності в Східній Галичині у період Першої світової війни як вияв ціннісних орієнтацій українського суспільства на поч. ХХ ст.» дає загальну характеристику благодійництва у регіоні в окреслений період, а у роботі «Особливості проживання українських переселенців у таборах Австро-Угорської імперії на теренах Східної Галичини у період Першої світової війни» описує нелегке становище українців, що опинилися далеко від власних домівок у період 1914–1918 рр. Робота автора «Особливості законодавчого регулювання окремих аспектів фінансової діяльності благодійних товариств у II Речі Посполитій у 30-ті рр. ХХ ст. на підставі «Закону про публічні збори» (від 27 листопада 1933 р.)» містить інформацію про цей законодавчий акт як такий, що вплинув на діяльність благодійних організацій на теренах міжвоєнної Польщі. У публікаціях «Цілі діяльності Українського Крайового товариства охорони дітей та опіки над молоддю у міжвоєнний період як відповідь на тогочасні соціальні виклики на теренах Східної Галичини», «Особливості співпраці між Українським крайовим комітетом помочі для виселенців і Галицьким намісництвом», «Особливості співпраці між Українським Єпархіальним комітетом опіки над військовими сиротами та Червоним Хрестом», «Features of the interaction between «The Ukrain-

ian aid committee for emigrants» and the state police in 1916–1919» Ю. Петрик описує окремі аспекти діяльності благодійних товариств у часи Першої світової та міжвоєнний період [31, с. 578–583; 32, с. 130–135; 33, с. 467–470; 34, с. 63–66; 35, с. 104–108; 36, с. 69–71; 51, с. 247–250]. Стаття Ю. Петрика та Б. Барана «Діяльність Української греко-католицької церкви та Українського Єпархіального комітету опіки над військовими сиротами у створенні та розвитку дитячих притулків у Східній Галичині у 1917–1924 рр.» містить дані про важливу роль церкви у допомозі дітям, що потребували допомоги у зазначений період [1, с. 8–13].

У статті І. Мухіної «Features of the statute «Protection of the Metropolitan Andrey Sheptytsky for orphans in Lviv» дослідниця проаналізувала основні аспекти діяльності Захисту ім. митрополита А. Шептицького для сиріт у Львові на підставі статуту організації, виокремила цілі її діяльності та розподіл повноважень між її керівництвом і звичайними членами. Авторкою зроблено висновок про те, що діяльність Захисту була виявом намагань української інтелігенції розв'язати проблему сирітства у Східній Галичині в міжвоєнний період [30, с. 191–193].

Увагу участі жінок у добровільній діяльності в 1914–1918 рр. приділила К. Світич у статті «Жіноча благодійність в сфері надання допомоги військовослужбовцям періоду Першої світової війни». Дослідниця висвітлила благодійність різних соціальних і вікових груп жінок, навела види та приклади жіночої допомоги війську [40, с. 148–155].

Праця у двох книгах «Велика війна 1914–1918 рр. і Україна» (упорядник – О. Реєнт) привертає увагу до специфіки проведення евакуації австро-угорською владою на теренах Галичини та подальшого перебування українців у австрійських таборах [6; 7].

І. Кучера у дослідженні «Добровільна і примусова міграція населення Східної Галичини в роки Першої світової війни» аналізує причини та процеси, пов'язані з міграцією людності на теренах краю у 1914–1918 рр. [22, с. 10–16].

У статті «Церковно-релігійний чинник українських визвольних змагань першої третини ХХ ст.: на прикладі життя та діяльності митрополита Андрея Шептицького» М. Литвин узагальнив роль і значення Української греко-католицької церкви у національно-визвольних змаганнях у досліджуваній період, розкрив специфіку соціально-культурної діяльності священників церкви, проаналізував вплив А. Шептицького на суспільно-політичне життя українських земель [24, с. 6–15].

В. Яцишин у розвідці «Харитативна акція греко-католицької церкви у 30-ті рр. ХХ ст. (За матеріалами західноукраїнської преси)» дослідила благодійницьку діяльність Української греко-католицької церкви на теренах Галицької митрополії у згаданий період. Авторка визначила передумови діяльності церкви на цій території й схарактеризувала її прояви [50, с. 227–243].

У статті І. Пилипів та Т. Горан «Благодійницька діяльність Греко-Католицької Церкви у 20–30-ті роки ХХ століття» прослідковано харитативну діяльність Української греко-католицької церкви у міжвоєнний період. Автори продемонстрували вплив митрополита А. Шептицького на практику заснування притулків для дітей-сиріт й інвалідів. Проаналізовано структуру та здобутки Українського Єпархіального комітету опіки над воєнними сиротами та «Захисту імені митрополита Андрея Шептицького», що діяв під його егідою [37, с. 140–147].

О. Шевченко у своїй дисертації «Церковна і громадсько-політична діяльність Тита Войнаровського» відзначає провідну роль Т. Войнаровського у заснуванні та функціонуванні Захисту для сиріт імені митрополита Андрея Шептицького у Львові [49].

Не варто оминати увагою статтю С. Булавіної «Інформаційна освіта та громадсько-політичне життя селянства Західної України у 20–30-х роках ХХ-го століття (історико-правовий аспект)», де аналізується стан інформаційної освіти та суспільно-політичного життя селян на теренах Західної України в окреслений період. Авторка відзначила для них роль діяльності Українського крайового товариства охорони дітей і опіки над молоддю, котре займалося утриманням притулків і захоронок для дітей [5, с. 66–73].

Жодне дослідження не може бути успішним без доступу до джерельної бази. Саме тому важливим для повного та всебічного аналізу різноманітних аспектів діяльності українських благодійних товариств Східної Галичини у 1914–1939 рр. є використання широкого комплексу джерел.

Зважаючи на те, що не проводилося жодних цілісних досліджень, пов'язаних із діяльністю товариств, більшість інформації, що стосується згаданих організацій, може бути досліджена на підставі їх внутрішньої документації. Найбільший масив документації, пов'язаної з нашою тематикою, знаходиться у фондах Центрального державного архіву України у Львові (далі – ЦДАЛ України). Джерелами, що дозволяють нам проаналізувати діяльність українських благодійних това-

риств Східної Галичини у 1914–1939 рр., є матеріали фондів 321 «Українське крайове товариство охорони дітей і опіки над молоддю, м. Львів», 322 «Український центральний комітет допомоги жертвам повені, м. Львів», 396 «Крайовий комітет допомоги голодуючому селі, м. Львів», 397 «Український крайовий комітет помочі для виселенців у Львові», 572 «Український єпархіальний комітет опіки над військовими сиротами» ЦДАЛ України [43; 44; 45; 46; 47].

У Державному архіві Тернопільської області цінним для дослідження нашої тематики є фонд 321 «Тернопільське воєводське управління» [11].

Висновки. Отже, зважаючи на все вище викладене, історіографічна база дослідження хоч і складає певний доробок, однак він стосується

лише окремих аспектів діяльності українських благодійних товариств Східної Галичини у заданий період. Частина авторів побіжно розглядала їхню діяльність, однак всебічний і комплексний розгляд цієї проблеми не був предметом їхнього дослідження. Деякі науковці розглядали благодійність на території України у 1914–1939 рр., але їхні праці, як правило, стосувалися суто території Наддніпрянщини, оминаючи увагою Західну Україну. Зазначимо, що інтерес до благодійності та українських благодійних товариств у досліджуваній проміжок часу з'явився вже після здобуття Україною незалежності, натомість у радянський час інтересу до таких досліджень практично не було. На нашу думку, на підставі наявної джерельної бази та окремої інформації в історіографії є змога продовжувати дослідження тематики.

Список літератури:

1. Баран Б.М., Петрик Ю.Б. Діяльність Української греко-католицької церкви та Українського Єпархіального комітету опіки над військовими сиротами у створенні та розвитку дитячих притулків у Східній Галичині в 1917–1924 рр. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 32 (71). № 1. С. 8–13.
2. Баран І.В. Галичина на початку Першої світової війни: проблема біженців. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія*. 2009. Вип. 2. С. 72–77.
3. Бежук О.М. «Роль церкви та громадських інституцій у справі опіки дітьми в Галичині на початку ХХ століття. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького*. 2011. Т. 13, № 3. С. 32–37.
4. Берест І. Виселенці та біженці з Галичини й Волині в роки Першої світової війни. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2006. № 571. С. 201–206.
5. Булавіна С. Інформаційна освіта та громадсько-політичне життя селянства Західної України у 20–30-х роках ХХ-го століття (історико-правовий аспект). *Правова інформатика: науковий журнал з питань правової інформатики, інформаційного права та інформаційної безпеки*. Київ: ПанТот, 2011. Вип. 3/4. С. 66–73.
6. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У двох книгах. Книга 1. Історичні нариси. Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо»», 2014. 784 с.
7. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна: У двох книгах. Книга 2. Мовою документів і свідчень Київ: ТОВ «Видавництво «Кліо»», 2015. 800 с.
8. Вовк І.О. Відновлення видавничої діяльності Пласту після війни (1922–1930 рр.) *Поліграфія і видавничі справи*. 2012. № 4. С. 3–12.
9. Волянук Р.Я. Педагогічний аспект опіки дітей і молоді в Галичині (друга половина ХІХ–перша третина ХХ ст.): автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Івано-Франківськ, 2005. 19 с.
10. Денисюк О.М. Роль просвітницьких товариств та громадських організацій кінця ХІХ–початку ХХ ст. у попередженні бездоглядності та бродяжництва дітей. *Український соціум*. 2003. № 1(2). С. 129–136.
11. Державний архів Тернопільської області. Ф. 321 (Тернопільське воєводське управління).
12. Донік О.М. Благодійність в Україні (ХІХ–початок ХХ ст.) *Український історичний журнал*. 2005. № 4. С. 159–177.
13. Донік О.М. Громадська благодійність в Україні в роки Першої світової війни. *Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст.* 2005. Вип. 9. С. 61–86.
14. Донік О.М. Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918 рр.) *Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст.* 2002. Вип. 4. С. 155–182.
15. Жванко Л.М. Біженство Першої світової війни в Україні: Документи і матеріали (1914–1918 рр.): монографія. Харків, 2010. 360 с.

16. Жванко Л.М. Біженці Першої світової війни: український вимір (1914–1918 рр.): монографія. Харків, 2012. 568 с.
17. Загребельна Н.І. Громадські гуманітарні організації в Україні у роки Першої світової війни: дис. канд. іст. наук: 07.00.01. Київ, 2004. 244 арк.
18. Загребельна Н.І., Коляда І.А. Велика Війна: українство і благодійність (1914–1917 рр.): монографія. Київ: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Інститут Історії України НАН України, 2006. 194 с.
19. Загребельна Н.І., Маковей О. Є. Благодійна діяльність та меценатство представників українських торгово-промислових кіл та інтелігенції у роки Першої світової війни. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2012. Вип. 20. С. 220–228.
20. Загребельна Н.І. Провідні гуманітарні організації в Україні у період Першої світової війни: створення, структура, соціальна база, джерела фінансування. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2003. Вип. 6. С. 255–269.
21. Карпенко О.Є. Організаційно-педагогічні засади опіки над дітьми в Галичині (1900–1939 рр.). *Наука і освіта.* 2017. № 2. С. 37–41.
22. Кучера І.В. Добровільна і примусова міграція населення Східної Галичини в роки Першої світової війни. *Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць.* 2009. Вип. 19. С. 10–16.
23. Лазанська Т.І. Становище біженців України в роки Першої світової війни. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2009. Вип. 16. С. 196–240.
24. Литвин М. Церковно-релігійний чинник українських визвольних змагань першої третини XX ст.: на прикладі життя та діяльності митрополита Андрея Шептицького. *Східноєвропейський історичний вісник.* 2017. Спец. вип. 2. С. 6–15.
25. Лупаренко С.Є. Діяльність церковних і громадських організацій із захисту й розвитку дітей на західноукраїнських землях (1900–1930 рр.) Педагогіка та психологія. 2014. Вип. 45. С. 207–216.
26. Лупаренко С.Є. Роль духовенства в організації виховання й опіки дітей на західноукраїнських землях (1900–1918 рр.). *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті: міжнародна колективна монографія / за заг. ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко.* Харків, 2019. С. 246–251.
27. Лупаренко С.Є. Харитативна діяльність культурно-освітніх товариств на території Західної України (перша половина XX ст.) *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2013. Вип. 31. С. 69–76.
28. Лялюк Г. Опіка та виховання дітей-сиріт на Правобережній Україні 1918–1939 рр. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. Вип. 30(4). С. 135–141.
29. Мазур О.Я., Баран І.В., Боришак М.О. Міграція населення Східної Галичини на початку Першої світової війни: заручники, біженці, вигнанці, евакуйовані. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія.* 2013. № 752. С. 50–61.
30. Мухіна І. Features of the statute «Protection of the Metropolitan Andrey Sheptytsky for orphans in Lviv. *Магістерський науковий вісник ТНПУ ім. В. Гнатюка.* 2018. Вип. 29. С. 191–193.
31. Петрик Ю.Б. Особливості законодавчого регулювання окремих аспектів фінансової діяльності благодійних товариств у II Речі Посполитій у 30-ті рр. XX ст. на підставі «Закону про публічні збори» (від 27 листопада 1933 р.) *Fundamental and applied research in the modern world. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference. BoScience Publisher.* Boston, USA, 2020. С. 578–583.
32. Петрик Ю.Б. Особливості співпраці між Українським Єпархіальним комітетом опіки над військовими сиротами та Червоним Хрестом. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки.* Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 32 (71). № 3. С. 130–135.
33. Петрик Ю.Б. Особливості співпраці між Українським крайовим комітетом помочі для виселенців і Галицьким намісництвом. *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. MDPC Publishing.* Munich, Germany, 2021. С. 467–470.
34. Петрик Ю.Б. Цілі діяльності Українського Крайового товариства охорони дітей та опіки над молоддю у міжвоєнний період як відповідь на тогочасні соціальні виклики на теренах Східної Галичини. *Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25–26 грудня 2020 року).* Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2020. С. 63–66.
35. Петрик Ю. Особливості проживання українських переселенців у таборах Австро-Угорської імперії на теренах Східної Галичини у період Першої світової війни. *Ідентичності в умовах пограниччя: Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 27–28 січня 2021 року) / За заг. ред. Павла Леньо.* Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2022. С. 104–108.
36. Петрик Ю. Розвиток благодійної діяльності в Східній Галичині у період Першої світової війни як вияв ціннісних орієнтацій українського суспільства на поч. XX ст. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі:*

теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 69–71.

37. Пилипів І., Горан Б. Благодійницька діяльність Греко-Католицької Церкви у 20–30-ті роки ХХ століття. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2016. Вип. 9: до 70-х роковин Львівського псевдо-собору. С. 140–147.

38. Попик С.Д. Українці в Австрії 1914–1918. Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни: дис. канд. іст. наук: 07.00.02. Чернівці, 1996. 238 с.

39. Прокіп А.В. Освітня діяльність Українського Горожанського комітету в 1920-х роках. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Гуманітарні науки*. 2015. Вип. 13. С. 90–94.

40. Світич К. Жіноча благодійність в сфері надання допомоги військовослужбовцям періоду Першої світової війни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Гендерні дослідження*. 2017. Вип. 3. С. 148–155.

41. Сердюк О.В. Біженство в Україні під час Першої світової війни. *Проблеми історії України XIX – початку ХХ ст.* 2002. Вип. 4. С. 111–132.

42. Федорак Н. Роль громадськості Галичини в соціальному захисті української молоді (20–30-ті роки ХХ сторіччя). *Схід*. 2009. № 8 (99). С. 21–25.

43. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі ЦДАЛ України). Ф. 321 (Українське крайове товариство охорони дітей і опіки над молоддю, м. Львів).

44. ЦДАЛ України. Ф. 322 (Український центральний комітет допомоги жертвам повені, м. Львів).

45. ЦДАЛ України. Ф. 396 (Крайовий комітет допомоги голодуючому селі, м. Львів).

46. ЦДАЛ України. Ф. 397 (Український крайовий комітет помочі для виселенців у Львові).

47. ЦДАЛ України. Ф. 572 (Український єпархіальний комітет опіки над воєнними сиротами).

48. Церковник С.І. Історико-правові засади становлення та функціонування українських наукових, громадських та культурно-освітніх інституцій Східної Галичини у 1848–1939 рр.: монографія. Львів: «Галицька видавнича спілка», 2020. 148 с.

49. Шевченко О.В. Церковна і громадсько-політична діяльність Тита Войнаровського: дис. канд. іст. наук: 07.00.01. Львів, 2016. 225 с.

50. Яцишин В. Харитативна акція греко-католицької церкви у 30-ті рр. ХХ ст. (За матеріалами західно-української преси). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. 2010. Вип. 2. С. 227–243.

51. Petryk Yu. Features of the interaction between “The Ukrainian aid committee for emigrants” and the state police in 1916–1919». *Science, innovations and education: problems and prospects. Proceedings of the 15th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. P. 247–250.*

Petryk Yu.B. OVERVIEW OF HISTORIOGRAPHY AND SOURCE BASE OF RESEARCH ACTIVITIES OF UKRAINIAN CHARITABLE ORGANIZATIONS OF EASTERN GALICIA IN 1914–1939

The article analyzes the historiography and source base of the study of the problem of the activity of Ukrainian charitable organizations on the territory of Eastern Galicia in the period 1914–1939. The specified chronological framework is determined by historical conditions, as well as socio-political, socio-economic and cultural processes and features of the development of Eastern Galicia during the First World War and in the interwar period until the beginning of the Second World War.

The source base related to the research topic includes materials from the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv and documents of the Ternopil State Regional Archives.

Scientific works that form the historiographic basis of the study are researched and analyzed. It has been clarified which works have a more generalized nature regarding the development of charity work in the specified period, and which ones reveal in more detail the topic of activity of Ukrainian charitable organizations of Eastern Galicia. The reasons for the absence of works on the mentioned topic in Soviet historiography are explained. It was revealed that the interest in charity and Ukrainian charitable organizations of Eastern Galicia in the investigated period of time appeared already after 1991 as a result of Ukraine gaining independence. The features of coverage of certain aspects of charitable activity in the region in the writings of modern researchers are analyzed. It was revealed that the research of the given problem requires a new look at the archival materials that have already been introduced into scientific circulation and a more detailed examination and analysis of those sources that have not yet been introduced.

The author has researched that a comprehensive and clearly defined study of the problems of Ukrainian charitable organizations in Eastern Galicia in 1914–1939 has not been carried out yet, and the researchers mentioned in the article only briefly describe this problem or only some of its aspects in their own scientific work.

Key words: *charity, charitable societies, Eastern Galicia, World War I, interwar period.*